

azaz dialógus

Kelemen Zoltán

Tükrök

KÁRÓ KIRÁLY:^I

- Jó ideje nem találkoztunk már. Legalább egy hónapja.

KŐR KIRÁLY:^{II}

- Te mindig csak az időt számolod. Elseje, másodika, harmadika, huszonegyediké. Te mindenre számokat akasztasz.

Mindenki tudja a dátumokat, csak én nem. Esküdni mertem volna, hogy ma este kell játszanom, délután pedig próba van.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Mindegy.

KŐR KIRÁLY:

- Hogyhogy mindegy? Nem mindegy. Holnapután csak holnap után van, a holnap pedig még messze van a mától. És a ma is messze van a mosttól,³ amikor éppen csevegünk.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Most már világosan látom, hogy egyre inkább a gondolataidba mélyedsz és megint az időre fogsz célozgatni; amióta csak ismerlek, mindig ez foglalkoztatott. Kevés emberrel találkoztam, akit ennyire izgatott volna minden, ami az idővel kapcsolatos. Ez a rögeszméd, a lehető legrosszabb rögeszméd, egyik a sok közül. De olyan megkapóan fejtegeted, magyarázod, hogy nem lehet neked ellenállni.

KŐR KIRÁLY:

- Egyre tisztábban látom, hogy az idő... Azt hiszem a zene mindig segít egy kicsit megérteni az egészet.⁴ Nem, nem megérteni, mert valójában semmit sem értek. Csak éppen rájövök, hogy van valami. Mint az olyan álomban, amiben sejteni kezded, hogy mindjárt szertefoszlik minden, és már előre félsz egy kicsit, de azért egy cseppet sem vagy biztos a dologban, és lehet, hogy egy pillanat alatt minden a visszájára for

^I A tarokk egyik uralkodó lapja az ötvenhat színes lap közül. A káró (érmék) a kereskedőket, általában a kereskedelmet (is) szimbolizálja. A király szöke férfi, ellenség, vagy közömbös.¹

^{II} A tarokk egy másik uralkodó lapja az ötvenhat színes lap közül. A kőr (poharak) a papságot szimbolizálja, de kapcsolatban van a szerelemmel és általában a szeretettel is. A király szöke férfi, barát, bíró, pap, nőtlen.²

dul, akár egy palacsinta, és egyszer csak az ágyadban találok magad egy gyönyörű nővel, és minden remek, isteni.

Olvastam már egyet-mást erről. Olyan különös ez az egész és valójában olyan nehéz... Tudod, talán a zene segít. Nem megérteni, mert valójában semmit sem értek. A fejem kong, mint egy kókuszdió, nincs is benne semmi, ahogy mondod, semmi. Nem gondol ez semmire, nem ért ez semmit. Az igazat megvallva sose hiányzott. Én csak a szememtől lefelé kezdek élni, minél lejjebb, annál jobban. De igazában nem is megértés ez, elismerem.⁵ Még sose gondolkoztam semmin, csak hirtelen észreveszem, hogy gondoltam valamit, de abban nincs semmi érdekes, igaz? Mi abban az érdekes, hogy észreveszi az ember, hogy gondolt valamit? Most mindegy, hogy te gondoltál-e, vagy valaki más. Nem én, nem én. Egyszerűen csak hasznot húzok a gondolataimból, de mindig csak utólag, és ezt nem tudom elviselni. Jaj, nehéz, nagyon nehéz...

KÁRÓ KIRÁLY:

- Olyan lehet így élni, mintha az ember egy villámhárító foglya lenne a legcudarabb ítéletidőben, és azt hinné, hogy semmi baja sem lesz.⁶ Irigylem egy kicsit ezt az egyformaságot, mely összetart és ilyen könnyen cinkossá tesz titeket; az én puritán világból nézve - ez nem vallomás, hisz aki csak ismer, tudja, hogy mennyire irtózom minden erkölcsi lazaságtól - beteg angyaloknak tekintek titeket, akik felelőtlenységükkel fel-felbosszantják az embert, de mindig kárpótolnak a gondoskodásért.⁷ És ezzel még nem mondtam el mindent, úgy kell kikényszerítenem magamból: irigyellek titeket, irigyellek téged, a túloldalon lévő önmagadat, bár senki sem tudja, mi az a túloldal.⁸ Mindent irigylek tőled, csak a fájdalomdat nem, amit soha nem fog senki sem megérteni, de bizonyára még a fájdalomdban is fölsejlett neked valami, ami számomra érthetetlen.

KŐR KIRÁLY:

- Bonyolult valami ez az idő, minden oldalról szorongat. Kezdek lassan rájönni, hogy az idő nem zsák, amit tele lehet tölteni. Ezzel azt akarom mondani, hogy ha még mindig mással tömik is meg, a zsákba csak egy bizonyos mennyiség fér el és kész. Látod a bőrdömet? Két ruha és két pár cipő fér el benne. No akkor most képzeld el, hogy kiüríted ezt a bőrdömet, aztán meg vissza akarod tenni a két ruhát és a két pár cipőt, s akkor rájössz, hogy csak egy ruha és egy pár cipő fér bele. De ez még semmi. Az az igazi, ha rájössz, hogy egész boltot is bele tudsz rakni a táskádba, száz meg száz ruhát.

Tudod, furcsák ezek a rugalmas tárgyak, ezt érzem mindenütt. Minden rugalmas barátom. Még ami szilárdnak látszik, abban is van valami rugalmasság, valami visszatartott rugalmasság.

KARÓ KIRÁLY:

- Bravó! És még te mondd, hogy nem tudsz gondolkozni! Nocsak! Most már igazán érdekel, hogy mit fogsz mondani, s gondolom, ezt te is észrevetted, hiszen ravaszabul nézel, mint valaha.

KÖR KIRÁLY:

- De nem, én nem vonatkozok el, csak éppen helyet változtatok. Akárcsak a liftben, benne vagy a liftben, beszélgetsz az emberekkel, semmi különöset nem érzel, s közben elhagyjátok az első emeletet, a tizediket, a huszonegyediket, a város pedig ott marad alattad, míg te azt a mondatot igyekszel befejezni, amelyet még a földszinten kezdtlél el, és az első és az utolsó szó között ötvenkét emelet van. Amikor játszani kezdtem észrevettem, hogy belépek egy liftbe. Ne hidd, hogy elfeledkeztem a jelzalogról, vagy a vallásról. Csakhogy abban a pillanatban a jelzalog és a vallás olyan ruha volt, ami nem volt éppen rajtam; tudom, hogy a ruha a szekrényben van, de azt ugyan el nem hitetem velem, hogy létezik az a ruha abban a pillanatban. A ruha akkor létezik, ha felveszem.

Egyszer éreztem valamit a metrón, de aztán elfelejtettem...

Két-három nap múlva megismétlődött. Végül rájöttem, hogy mi az. Tudod, könnyű ezt megmagyarázni, de valójában csak azért könnyű, mert nem ez az igazi magyarázat. Az igazi magyarázatot egyszerűen nem lehet megmagyarázni. Fel kellene ülnöd a metróra, hogy veled is megtörténjen, de lehet, hogy ez is csak velem fordul elő. Látnod így van ez valahogy. A múltkor jól megfigyeltem, hogy is történik. Nem is gondolkodás volt az, azt hiszem már sokszor mondtam neked, hogy sose gondolkozok, csak mintha egy utcasarkon állnék, és magam előtt látnám, amit gondolok, de nem gondolom, amit látok. Érted? A Mértékletesség^{III} szerint mindnyájan egyformák vagyunk, és általában (így mondja: általában) az ember nem gondolkozik csak úgy, a maga kedvéért. Tegyük föl, hogy így van, nomármost én a Saint-Michel állomáson szálltam föl a metróra és tudtam, hogy körülbelül egy perc múlva az Odeonhoz érünk. Ha most nekiállnék, és elmesélnék neked mindent, amit láttam, el se hinnéd, mert csak ugyan jó ideig tartana. Pedig csínján bánnék a részletekkel. Hogy csak egyetlen példát említsek, a Pikk Dámán^{IV} az a zöld ruha volt, amelyet mindig akkor vett fel, ha a

---

III A tarokk buszonkét adalapjából a XIV. Egy nőalakot ábrázol, amint folyadékot tölt egyik korsóból a másikba. Jelentése összetett, a takarékoság és a higgadtság fogalomkörében mozog.⁹

IV A tarokk egyik uralkodó lapja az ötvenhat színes lap közül. A pikk (botok) a parasztságot, a vállalkozást, általában a munkát szimbolizálja. A dáma sötét hölgy, komoly, jó tanácsadó, anya.¹⁰

Club 33-ba ment, ahol a Bolonddal^V Játszottam. Láttam a csíkokat, a szalagokat, az oldaldíszot, a gallérját... Aztán a Pikk Dáma arcát néztem, meg a gyerekekét, majd a Káró Lovag^{VI} jutott az eszembe, aki a szomszédban lakott és amikor beszélt, úgy ki-düllesztette a mellét, mint egy idomár. Ne felejtse el, hogy csak egy parányi töredékét mondtam el annak, amit gondoltam és láttam. Meddig tarthatott míg ezt a parányi töredékét elmondtam?

KÁRÓ KIRÁLY:

- Nem tudom, mondjuk, két percig.

KÓR KIRÁLY:

- Mondjuk két percig. Két perc és mindössze egyetlen töredékét mondtam el. Ha mindent elmondanék, amit láttam, ha mindezt részletesen elmesélném, tovább tartana két percnél, nem?

KÁRÓ KIRÁLY:

- Egy jó negyedórába is beletelne, ha mindezt valóban láttad és hallottad.

KÓR KIRÁLY:

- Egy jó negyedórába is beletelne, mi? Akkor most azt mondd meg nekem, hogy lehet az, hogy hirtelen érzem, megáll a metrő és látom, hogy a Saint-Germain-des-Prés-nél vagyunk, ami pontosan másfél perce van az Odeontól. Alig másfél perc a te időd szerint és a metrőé szerint... meg az én óráim szerint, a pokolba velük. Akkor, hogy lehet, hogy egy negyedórát gondolkoztam, mi? És megismétlődött azóta is, most már mindenütt megtörténik velem. De csakis a metrón tudom megfigyelni, mert amikor a metrón utazok, úgy érzem magam, mintha egy órába volnék bezárva. Az állomások a percek, érted, mármint a ti időtök, a most szerint, de én tudom, hogy más idő is van,¹³ és csak gondolkozok, gondolkozok... Ha mindig úgy tudnék élni, mint azokban a percekben, vagy mint amikor játszok, és az idő is változik... Van fogalmad róla, hogy mi minden beleférne másfél percbe... És akkor az ember évszázadokig is élhetne, nem csak én, ha rájönnének a nyitjára, ezerszer tovább élhetnének, mint ahogy most édeglünk az órák miatt, a percek és a holnaputánok tébolya miatt...

KÁRÓ KIRÁLY:

- Dereng is valami, hogy igazad van, de minden, amit sejtessz és amit én a te sejtésednek gyanítok, szertefoszlik majd, - mint mindig -, mihelyest az utcán leszek, és visszazökkenek a mindennapi életembe.¹⁴ Ebben a pillanatban biztos vagyok benne, hogy

---

^V A tarokk huszonnégy aduapjából az egyetlen számozatlan. Udvari bolondnak öltözve batyuját egy boton, vagy fakanálon cipeli, álmodozva megy, rá sem hederít, hogy egy kutya a combjába harap. A könnyelműség, az ihlet szimbóluma.¹¹

^{VI} A tarokk egyik uralkodó lapja az ötvenhat színes lap közül. A lovag fiatalember, külföldi, szőke és az érkezés fogalma kapcsolódik hozzá.¹²

van abban valami, amit mondasz, ami nem a félőrültségedből ered, és nem is abból, hogy elillan előled a valóság, és csak torz mását hagyja cserében, amiből aztán te reményt szősz. Mindazt, amit ilyen pillanatokban mondasz el nekem (és már több mint öt éve egyre csak mondogatod és másoknak is hasonlókat mondasz), nem lehet úgy hallgatni, hogy az ember meg tudná ígérni: később még gondolkozik ezen. Alighogy az utcára érek és már csak az emlék ismételteti a szavakat, nem pedig te, egyszerre minden csak képzelgés, egyhangú handabandázás lesz (hisz mások is mondanak ilyet, lépten-nyomon hasonló vallomásokkal találkozunk), a csodálkozás pedig bosszankodásba torkollik, én legalábbis úgy érzem ilyenkor, hogy te alaposan rászedtél. De mindig csak másnap, nem pedig amikor magyarázod, mert akkor érzem, hogy van valami, ami be akar jutni valahová, egy fénysugár, mely szeretne fellobbanni, vagy inkább mintha szét kellene törni valamit, széthasítani tetőtől talpig, akár egy fatörzset, melybe éket vernek és tövig kalapálják. Neked pedig már nincs erőd, hogy bármit is kalapáljál, én meg azt sem tudom, hogy milyen kalapács is kellene egy olyan ék beverésére, amit szintén nem tudok elképzelni.

Miért ne tudnám megtenni azt, amit te, miért ne tudnék én is fejfel a falnak rohanni? Én gondosan a valóság fölé helyezem a szavakat, melyek képet akarnak adni rólam, megfontolás és gyanakvás oltalma alá rejtőzöm, pedig mindez csak valami ostoba dialektika. Kezdem érteni, miért ereszkedik ösztönösen térdre az ember ha imádkozik. A helyzetváltoztatás változtatást jelképez a hangban, abban, amit mondani készül, magában a mondanivalóban. Ha sikerül meglesnem ezt a változást, minden, ami még egy pillanattal ezelőtt önkényesnek tetszett, most mély értelemmel telik meg, egészen leegyszerűsödik és egyszersmind elmélyül.

KŐR KIRÁLY:

- Urnákkal teli mezők. Láthatatlan urnák tömege, egy végtelen mezőn eltemetve. Ott kószáltam és meg-megbotlottam valamiben. Azt mondod, hogy álmodtam, mi? Hát idefigyelj, ez történt: időnként meg-megbotlottam egy urnában, végül aztán rájöttem, hogy az egész mezőt urnák borítják, ezer meg ezer, és mindegyikben egy halott hamvai vannak. Emlékszem rá, akkor leguggoltam és addig vájtam a körmömmel a földet, míg egy urnára nem találtam. Igen, emlékszem rá. Emlékszem rá, azt gondoltam: „Ez biztos üres lesz, mert ez az én urnám.” De nem, szürke por volt benne, akárcsak a többiben, bár azokat nem láttam.¹⁵

KÁRÓ KIRÁLY:

- Igen, vannak pillanatok, amikor már legszívesebben halott lennék. Gondolom sokan ugyanezt mondanák a helyemben. De hogy is tudnék beletörődni, hogy te magaddal viszed a sírba, amit ma éjjel nem akarsz elmondani nekem,¹⁶ hogy még a halálból is folytatod az üldözést, és mindig odaát maradsz, még ha énnekem a lelki nyugalomba

kerül is, a katedrámba és abba a tekintélybe, amit nem vitatott tézisek és a pompásan megrendezett temetések nyújtanak az embernek. Ha egyszer valaki már semmiben sem elég biztos, az a legjobb, ha kötelességeket szab magának, amelyek aztán bólyaként a felszínen tartják.¹⁷

KŐR KIRÁLY:

- Nekem is volt annyi eszem, hogy rájőjjek: itt minden kocsonya, minden remeg körülöttünk, s csak egyet tehet az ember: figyel egy kicsit, érez egy kicsit, hallgat egy kicsit, hogy észrevegye a lyukakat. Az ajtón, az ágyban: lyukak. A kézben, az újságban, az időben, a levegőben: minden csupa lyuk, akár a spongya, akár a szűrő, mely önmagát szűri...^{VII}

De ők, az amerikai tudomány, érted? A porszemüveg eltakarta előlük a lyukakat, semmit se láttak, elfogadták, amit mások láttak, és azt hitték, hogy ők látnak. Persze, hogy nem láthatták a lyukakat, rendkívül magabiztosak voltak, és vakon bíztak a receptjeikben, az injekcióikban, abban az átkozott lélekelemzésükben...¹⁸

Tulajdonképpen azt hiszik, hogy okosak. Okosnak tartják magukat, mert összegyűjtöttek és felfaltak egy halom könyvet. Nevetnem kell, mert végül is rendes fickók, és abban a hiszemben élnek, hogy nagyon nehéz és mély dolgokat tanulmányoznak és vizsgálnak véghez. Mint a cirkuszban. Némely dolgról azt hiszik az emberek, hogy az már a nehézség netovábbja, ezért tapsolnak a légtornásznak, meg nekem. Nem tudom, mit gondolnak, talán azt hiszik, hogy az ember darabokra szedi magát, hogy jól játsszon, vagy, hogy a légtornász minden szaltónál ínszakadást kap. Pedig nem ezek az igazán nehéz dolgok, hanem minden, amiről azt hiszik az emberek, hogy akár minden percben meg tudnák csinálni. Például nézni, vagy megérteni egy kutyát, vagy egy macskát. Ez aztán a nehéz, az igazán nehéz! Tegnap este gondoltam egyet és belenéztem ebbe a kis tükörbe, állítom, rettenetesen nehéz volt, majd kiugrottam az ágyamból. Képzeld csak el, hogy önmagadat látod, már ettől is félóráig futkos a hideg az ember hátán. Tulajdonképpen nem én vagyok ez a fickó, már az első percben is világosan éreztem, hogy nem én vagyok. Rajtakaptam féloldalról, és rájöttem, hogy nem én vagyok. Éreztem, és ha az ember érez valamit... De úgy vagyunk vele, mint Palm Beachben a hullámokkal: csak úgy zúdulnak rád a hullámok, egyik a másik után... Az egyiket még fel sem fogtad, már jön is a másik, jönnek a szavak... Nem, nem a szavak, hanem amit a szavak magukban rejtenek, ez a ragacs, ez a nyál. És jön a nyál, mely elborít, és meggyőz, hogy te vagy az ott a tükörben. Hát persze, hogy is nem vettem észre! De még mennyire, hogy én vagyok, ez a hajam, ez itt a forradás. És az

---

^{VII} F. E. egy beszélgetés során elmondta nekem véleményét a posztmodern irodalmi alkotásról. Metaforája szerint ez az irodalmi mű olyan, mint egy szoba ablakok nélkül, talán tükrökkel, melyek egymásra mutogatnak.

emberek nem veszik észre, hogy csakis a nyálat fogadják el, azért tudnak olyan könnyen a tükörbe nézni. Vagy késsel kenyeret vágni. Vágtál te már késsel kenyeret?

KÁRÓ KIRÁLY:

- Előfordul.

KÓR KIRÁLY:

- És milyen nyugodt tudtál maradni, én képtelen vagyok rá. Egy este minden szanaszét repült a kezemből, úgy, hogy a kés majdnem kiszúrta a szemét a szomszéd asztalnál ülő japánnak. Még Los Angelesben történt, rettenetes botrány kerekedett. Amikor megmagyaráztam, bevittek. Pedig azt hittem, hogy olyan könnyen meg tudok mindent magyarázni.

Ott van a kenyér a terítón. Senki sem tagadhatja, hogy szilárd tárgy, csodálatos színű, illatú. Valami, ami nem én vagyok, valami más, rajtam kívül álló. De ha megérintem, kinyújtom az ujjamat és megragadom, akkor csak változik valami, nem gondolod? A kenyér rajtam kívül van, az ujjaimmal azonban megérintem, érzékelem, érzem, hogy ez a világ, de ha egyszer érzem és meg tudom érinteni, akkor valójában nem is mondhatjuk, hogy az a másik tárgy, vagy szerinted mondhatjuk?

KÁRÓ KIRÁLY:

- Barátom, már évezredek óta szakállasok egész serege töri a fejét rajta.

KÓR KIRÁLY:

- A kenyérben nappal van. És én meg merem érinteni, kettévágom, a számba veszem. Tudom, semmi se történik: éppen ez a rettenetes. Felfogod, hogy milyen rettenetes, hogy semmi se történik? Elvágod a kenyeret, belemélyeszted a kést, és minden marad a régiben. Én ezt nem értem.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Elég értelmes kritikus vagyok, látom a korlátaimat, s tudom, hogy mindaz, amin most elmélkedem, mélyen az alatt a szint alatt van, ahol te igyekszel előrehaladni félmondatokban beszélve, sóhajtozva, hirtelen haragra gyúlva, fel-felzokogva. Ó, jaj a kritikus csak száználmas végterméke valaminek, ami zamatként, a harapás és a rágás gyönyöreiként kezdődött. És ismét megmozdul a száj...

KÓR KIRÁLY:

- Egy fehér kövecske a kezemben. Én meg csak egy nyomurult sárga ló vagyok, és senki, de senki se törölheti le a könnyeimet.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Én magam undorodom a pufogó frázisoktól, de mindaz, amit az imént mondtál - azonkívül, hogy azt hiszem, olvastam már valahol -, nekem úgy hangzott, mintha egy álarc szólalna meg, kongón, hiábavalóan.¹⁹ Az ember sokkal távolabb áll tőled, mint bármely más barátjától. Pedig senki sem lehet közönségesebb, átlagosabb nálad, vagy

száználmas sorsának inkább kiszolgáltatottja; látszólag minden oldalról megközelíthető vagy. Látszólag te sem vagy kivétel. Bárki lehet olyan, mint te, csak vállalja, hogy ő egy káros szenvedélyekkel megvert szegény ördög, nincs akaratereje, de csupa költészet és tehetség. Látszólag. Én az egész életemet azzal töltöttem, hogy a zseniket csodáltam, akiket bárki percek alatt lajstromba vehet és készséggel elismertem, mint akárki, hogy ezek a tünemények toronymagasan állnak felettünk, és velük kapcsolatban egyáltalán semmin sem szabad csodálkoznunk. Egyszerűen mások, akárhogy is vesszük. De hogy te miben vagy más, az rejtély, s ez a titokzatos különbözőzés idegesítő, mert nincs rá magyarázat. Te nem vagy zseni, nem fedztél föl semmit. Mindez azt bizonyítja, hogy nincs benned semmi túlvilági, de alighogy ezt kigondoltam, felvetődik bennem a kérdés, hogy nem éppen valami túlvilági van-e benned (amiről persze te tudsz a legkevesebbet). Elég jól tudom már, hogy mit gondolsz, mit élsz meg ezekből a dolgokból. De hagyjuk, csak azt akartam leszögezni magamban, hogy nincs magyarázat a kettőnket elválasztó távolságra, nem megmagyarázható különbségek okozzák. Ez nem csak téged, hanem minket is sújt, de úgy látom, hogy elsősorban te viseled a következményeit. Kedvem lenne nyomban hozzátenni, hogy angyal vagy az emberek között, de valami elemi becsületességéből lenyelem ezt a mondatot, igaz, csak azért, hogy aztán ügyesen fordítsak rajta egyet, és belássam, hogy talán az a helyzet, hogy ember vagy az angyalok között, valószínűség a valószínűtlenség között, vagyis miközöttünk.²⁰ Talán ezért simogatom az arcomat az ujjaiddal, pedig olyan boldogtalanlanná teszel velem, olyan áttetszővé, olyan jelentéktelennek érzem magam a jó egészségemmel, a házammal, a feleségemmel, a tekintélyemmel. A tekintélyem miatt különösen. Különösen a tekintélyem miatt.

Benned a vágy előrébbre való, mint az élvezet, és meg is hiúsítja az élvezetet, mert a vágy arra készlet, hogy csak menj előre, kutass, de közben eleve utasítsd el a hagyományosság minden olcsó megoldását. Minden wagnerizmust²¹ félredobsz és helyette egy láthatóan kötetlen síkon mozogsz, ahol a zenéd korlátlan szabadságot élvez, ahogy a tárgytól elvonatkoztatott festménynek is lehetővé válik, hogy csak festmény legyen, semmi más.²² Igen ám, de ennek a zenének a birtokában, amelyet én metafizikus zenének neveznék,²³ mintha te önmagadat akarnád felkutatni és belemarni a valóságba, amely nap nap után elillan előled. Ebben látom stílusod mély ellentmondásosságát és erőszakos hatásosságát. Képtelen vagy kielégülést találni, ezért olyan vagy, mint a szakadatlan sarkantyúzás, mint a végtelen alkotás, melyben nem a befejezés jelenti az élvezetet, hanem a mindig újat kutató ismétlés, olyan képességek működtetése, amelyek maguk mögött hagyják a közvetlen emberit, de mit sem veszítenek közvetlen emberiségükből. És amikor így elmerülsz a folyamatos alkotásban, biztosan tudom, hogy nem menekülni akarsz. Az soha nem lehet menekü-

lés ha találkozóra megyünk, még ha némileg módosítjuk is a randevú helyét, ami aztán esetleg mögötte marad, arról tudomást sem veszel, vagy fölényesen megvated.

KŐR KIRÁLY:

- Csúnyán viselkedtem a múltkor.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Ugyan, felejtsd el.

KŐR KIRÁLY:

- De hát világosan emlékszem rá. És ha kíváncsi vagy a véleményemre, tulajdonképpen óriási voltam. Büszkének kellene lenned, hogy veled viselkedtem így; hidd el, senki mással nem tenném meg. Ez csak azt bizonyítja, hogy milyen nagyra becsüllek.²⁴ El kéne mennünk innen valahová, rengeteg mindent meg kell beszélnünk. Itt...

KÁRÓ KIRÁLY:

- Náthás voltál. Jobban vagy?

KŐR KIRÁLY:

- Nem is voltam náthás.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Tulajdonképpen önző népség vagyunk, és azzal az ürüggyel, hogy gondoskodunk rólad, valójában a rólad alkotott képünket melengetjük, újabb és újabb örömökre lesünk, amit mind te szerzel nekünk, és egyre csak csiszolgatjuk a szobrot, melyet mi emelünk neked, és most körömszakadtából védekezünk.

De úgy is mondhatjuk, hogy te mintegy zálogban hagyod nálam a vízióidat, a zsebbe rakod őket, én élek velük, és én félek tőlük, és erről senki sem tud, még te sem. Ílyesmit nem vallhat be az ember neked, ahogy egy igazi nagy embernek bevalának, a mesternek, aki előtt egy jó tanács fejében magalázkodunk. Milyen evangélista vagyok én? Benned egy csöpp nagyság sincs, s ezt tudom, amióta megismerkedtünk, amióta a csodálóid közé szegődtem.²⁵ Ez már régen nem lep meg, pedig eleinte mindig megdöbbenett, hogy nincs benned nagyság, talán mert az ember nem szívesen mér minden jöttmentet ezzel a mércével. Nem tudom, hogy miért (nem tudom, hogy miért), hirtelen azt hittem, hogy mégiscsak van benned valami nagyság, amit nap nap után megcáfolsz (vagy mi cáfolunk meg, ami valójában nem mindegy; mert valljuk meg őszintén, hogy benned ott van annak a másik önmagadnak a szelleme is ami lehettél volna, és az a másik csupa nagyság; a szellemben mintegy ennek a mércének a hiánya tapasztalható, amelyet azonban tagadólag felidéz és magába foglal).

KŐR KIRÁLY:

- He egyszer meg tudnád írni... Nem énmiattam, tudod, mit számított nekem. De szépen kell megírni, úgy érzem szépen kell megírni.²⁶ Kitűnő a könyved. Olyan, mint egy tükör.²⁷ Bámulom az írókat, hihetetlen, hogy miket tudnak mondani.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Jól van, na, én csak szó szerint leírtam, amit Baltimore-ban mondtál nekem.

KŐR KIRÁLY:

- Igen, minden benne van, de valójában olyan, mint egy tükör.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Mit akarsz még? A tükör hű.

KŐR KIRÁLY:

- Több minden kimaradt. -Te többet tudsz, mint én, mégis az az érzésem, hogy több minden kimaradt belőle.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Igen, amit elfelejtettél elmondani. Rendben van, hogy minden változik, de még fél éve sincs, hogy te...

Arra gondolok, hogy a kritikusra sokkal nagyobb szükség van, mint ahogy magam is hajlandó vagyok elismerni, mert az alkotók képtelenek levonni a műveikből a dialektikus következtetéseket. Törvénybe foglalni a mű, vagy az improvizáció alapjait és transzcendenciáját.²⁸ Mindig erre kellene gondolnom a kétségbeesés perceiben, mikor fáj, hogy én csak kritikus vagyok.

KŐR KIRÁLY:

- Ne hidd, hogy csak erről van szó. Istenről is, barátom. Itt aztán igazán melléfogtál.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Gyerünk már, gyerünk haza, későre jár.

KŐR KIRÁLY:

- Igen, arról, amit te és a hozzád hasonlók Istennek hívnak. A reggeli fogkrém, azt hívjátok ti Istenek. A személtáda, azt hívjátok ti Istenek. A félelem, hogy felfordultok, azt hívjátok ti Istenek.²⁹ És te arcátlanul belekeveredtél ebbe az ocsmányságba. Egy rakás záptojás az egész, te meg ott kárálsz a tetején, és nagyon elégedett vagy az Isteneddel. Nem kell a te Istened, az sose volt az enyém.³⁰

KÁRÓ KIRÁLY:

- Én csak azt mondtam, hogy...

KŐR KIRÁLY:

- Nem kell a te Istened. Miért fogadtattad el velem a könyvedben? Én nem tudom, hogy van-e Isten, én csinálom az én Istenemet, nincs szükségem a kitalálásaidra és most nyomban kitörlöd ezt a részt a könyvedből.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Ha ragaszkodsz hozzá. A második kiadásban.

KÓR KIRÁLY:

- De főképp nem fogadom el a te Istenedet. Ne is próbálkozz velem, megtiltom. És ha valóban az ajtó túlsó oldalán áll, egye meg a fené. Semmi érdeme sincs benne, hogy átjutott oda, hiszen ő az ajtónyitogató. Bérúgni az ajtót, az igen. Ököllet betörni, magömlést rá, egy álló napig hugyozni rá.³¹ Azt hiszem New Yorkban annyira kitértem az ajtót, hogy át tudja menni, de aztán ez a gyalázatos a pofámba vágta az ajtót, mert még sose imádkoztam hozzá, mert sose is fogok imádkozni hozzá, mert semmi közöm ehhez az egyenruhás portáshoz, ehhez a borraivalóért serénykedő ajtónyitogatóhoz, ehhez a...

Éppolyan egyedül vagyok, mint ez a macska, sőt még sokkal inkább egyedül, mert én tudom, ez meg nem.

Azt hiszem víz nélkül akartam úszni. Azt hiszem, hogy neked van igazad, kitűnő a könyved.

KÁRÓ KIRÁLY:

- Gyerünk, nem sértődöm én meg, ha valami rosszat találsz benne.

KÓR KIRÁLY:

- Nem arról van szó, kitűnő a könyved, mert... mert nincs benne urna, olyan tiszta, áttetsző. Mi...

Mondom, hogy víz nélkül akartam úszni! Azt hittem... biztosan örült vagyok... azt hittem, hogy egy nap valami mást fogok találni. Elégedetlen voltam, azt gondoltam, hogy minden ami jó csak egérfogó, nem tudom másképp megmagyarázni. Egérfogók, hogy megalkudjon az ember, érted, hogy azt mondja, hogy minden jól van, ahogy van. Csapdák barátom... mert az nem lehet, hogy nincs benne valami más, nem lehet, hogy amikor már olyan közel vagyunk az ajtó túloldalához...³²

Úgy fogok meghalni, hogy nem találtam meg...

KÁRÓ KIRÁLY:

- Mit akartál te megtalálni, barátom? Ne kívánj lehetetlent, amit te megtaláltál elég lenne...

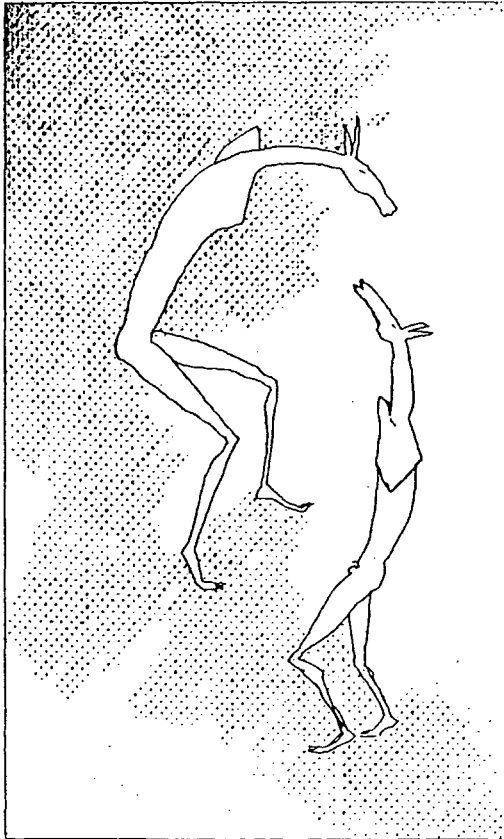
KÓR KIRÁLY:

- Tudom, neked igen. Fogalmad sincs, hogy néhányszor már-már kitérult az ajtó, már-már kitérult az idő. Egész életemben csak azt kergettem, hogy végre kitérüljön az ajtó. Csak egy picit, egy résnyire... New York jut az eszembe, egyik este. Úgy tűnt, mintha - nagyon távol, de saját magamban - állna valaki mellettem... Pontosabban nem is valaki. Nem valaki, az ember hasonlatokat keres... A bizonyosság volt, a találkozás, mint néha, amikor álmodsz, nem igaz? amikor minden sikerül, egyszer se kapsz piros lámpát az autóddal, minden úgy megy, mint a karikacsapás. És ami mellettem volt, ugyanolyan volt, mint én, csak nem a térben foglalt helyet, nem New

Yorkban volt, főképp nem az időben, nem később... nem is volt később... Egy pillanatra más se volt, csak az örökké.

Semmit se mondhat az ember, mert te nyomban lefordítod a te mocskos nyelvedre. Én nem tehetek róla, ha te angyalokat látsz. Én nem tehetek róla, ha a többiek eltátják a szájukat, és kijelentik, hogy elértem a tökéletességet. Az a legborzasztóbb, hogy én nem vagyok semmi, és igazán semmi, de semmi, amit játszok, és amit az emberek megtapsolnak, igazán semmi. Hogy magyarázzam meg neked?

Szeged, 1991. november 10.

Jegyzetek

1. Kurt Seligmann: *Mágia és okkultizmus az európai gondolkodásban*
Gondolat Kiadó Bp. 1987. 268-269. p.
2. Uo.
3. Aurelius Augustinus: *Vallomások*
Gondolat Kiadó Bp. 1987. 360-361. p.
4. Keith Jarret: *Book of Ways*
1987. dupla lemez
5. Martin Heidegger: *Lét és idő*
Gondolat Kiadó Bp. 1989. 289-296. p., 323-332. p.
6. Georges Bataille: *A szem története, Madame Edwarda, A halott*
Európa Könyvkiadó Bp. 1991. 77-88. p. és
Ladislav Klíma: *Sternenhoch herceg szenvedései*
Európa Könyvkiadó Bp. 297-305. p.
7. *Der Himmel über Berlin*
rendezte: Wim Wenders
8. William Shakespeare: *All 37 Plays, All 160 Sonnets and Poems*
Chancellor Press London 1989. 812. p. 64-66. 1.
9. Kurt Seligmann: *Mágia és okkultizmus az európai gondolkodásban*
Gondolat Kiadó Bp. 1987. 270. p.
10. Uo. 268-269. p.
11. Uo. 270. p.
12. Uo. 268-269. p.
13. Ludwig Wittgenstein: *The Blue and Brown Books*
Basil Blackwell Second Edition 1969. 109. p.
14. E. T. A. Hoffmann: *Az arany virágcserep*
Európa Könyvkiadó Bp. 1982. 5-19. p.
15. Wolfgang Amadeus Mozart: *Requiem* és
Keith Jarret: *Organ Hymns Spheres* 1976. dupla lemez
16. Platón: *Összes Művei I. köt.*
Európa Könyvkiadó Bp. 1984. 1074-1115. p.

17. Henrik Ibsen: *Nóra*
Európa Könyvkiadó Bp. 1976.
18. Sigmund Freud: *Mózes*
Európa Könyvkiadó Bp. 1987. 211-252. p.
19. Dylan Thomas: *Versei*
Európa Könyvkiadó Bp. 1979. 84. p.
20. Hamvas Béla: *Silentium, Titkos jegyzőkönyv, Unicornis*
Vigilia Bp. 1987. 186-188. p.
21. Friedrich Nietzsche: *Válogatott írásai*
Gondolat Könyvkiadó 1984. 366-368. p.
22. Perneczky Géza: *Klee*
Corvina 1967. 21. Virág-idők 1927.
23. Keith Jarret, Dewey Redman, Charlie Haden, és Paul Motian: *Eyes of the heart*
24. Friedrich Nietzsche: *Im-ígyen szóla Zarathustra*
Göncöl Kiadó Bp. 1988. 73-75. p., 79-81. p.
25. *Buddha beszédei*
Helikon Kiadó Bp. 1989. 23-24. p.
26. Julio Cortázar: *Az összefüggő parkok*
Kriterion Könyvkiadó Bukarest 1983. 202-257. p.
27. Platón: *Összes Művei* II. köt.
Európa Könyvkiadó Bp. 1984. 649-685. p.
28. Aristoteles: *Metafizika*
ELTE BTK (kézirat) Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalat 1957.
29. Martin Heidegger: *Lét és idő*
Gondolat Kiadó Bp. 1989. 432-452. p.
30. D. H. Lawrence: *Lady Chatterley's Lover*
Penguin Books London 1961.
31. *A szakács, a tolvaj, a felesége és a szeretője*
rendezte: Peter Greenaway
32. William Blake: *The Complete Poems*
Penguin Books London 1962. 188. p. 15-16. 1.